

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE, ADMINISTRATIVE ȘI ALE COMUNICĂRII
ȘCOALA DOCTORALĂ „STUDII DE HUNGAROLOGIE”**

KOZMA CSABA

**Schimbări lexicale în comunicarea politică maghiară din România
în perioada 1989–2004 (lb. maghiară)**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC

Prof. univ. dr. Cseke Péter

2011

1. CUPRINS

Introducere

Capitolul I: Comunicare, comunicare în masă, știința comunicării

- I.1. Comunicarea și comunicarea în masă. Definiții
- I.2. Comunicarea ca disciplină de studiu. Rezultate științifice. Locul științei comunicării printre discipline. Modele ale comunicării

Capitolul II: Comunicarea politică

- II.1. Domeniul comunicării politice
- II.2. Actorii și tendințele comunicării politice
- II.3. Propaganda și reclama politică
 - Definiții
 - Apariția propagandei și a reclamei politice
 - Declinul propagandei și a reclamei politice
 - Reclamă politică și anunț electoral
- II.4. Canalele comunicării politice

Capitolul III: Limbă și limbaj în politică

- III. 1. Limba politicului
- III.2. Limbaj specific în politică. Retorica politică
- III.3. Comunicare electorală

Capitolul IV: Posibilități de analiză în cadrul comunicării politice scrise

- IV.1. Probleme de cercetare
- IV.2. Metode de cercetare: analiză lexicografică, analiză de conținut, analiză de discurs
 - IV.2.1. Abordarea lexicologică
 - Stratificarea dialectologică a lexicului
 - Limbajul literar și cel comun
 - IV.2.2. Analiza de conținut
 - IV.2.3. Analiza (critică) de discurs
- IV.3. Planificarea și organizarea analizei de presă: analize cantitative și calitative

Capitolul V: Schimbări în limbajului comunicării politice scrise în era socialistă și cea de tranziție din România. Analiză de presă. (1989—2004)

- V.1. Introducere. Rezultate preliminare
 - Comunicarea politică scrisă până în anul 1989
 - Comunicarea politică scrisă după 1989

Caracteristici calitative

Sloganuri politice

Caracteristici cantitative

Concluzii

V.2. Presa maghiară scrisă din România

V. 3. Baza de date analizată

V.4. Comunicare politică în presa socialistă (1989): „Unitate de nezdruccinat a întregului nostru popor în jurul Partidului și a Statului...”

V. 4. 1. Introducere

V. 4. 2. Indicatori calitative și cantitative (familii lexicale caracteristice și contexturile lor)

Președintele statului

Soția președintelui

Partidul Comunist Român

Ideologia socialistă și comunistă: scopuri, mijloace

Munca și muncitorii

Sărbători

Imaginea inamicului

V. 4. 3. Comunicare electorală

V. 4. 4. Concluzii

V.5. Comunicare politică în perioada de tranziție (1990—1992): proteste, luări de poziții, unitate maghiară

V.5.1. Introducere

V.5.2. Indicatori calitative și cantitative (familii lexicale caracteristice și contexturile lor)

Schimbare, revoluție, democrație

Uniunea Democratică Maghiară din România

Noua structură a statului: președinte, guvern, parlament, partide, administrație locală

V.5.3. Comunicare electorală

V. 5. 4. Concluzii

V.6. Comunicare politică în perioada de opoziție: (1992—1996): consolidare organizațională, promovări de drepturi, tratat bilateral

V.6.1. Introducere

V.6.2. Indicatori calitative și cantitative (familii lexicale caracteristice și contexturile lor)

Uniunea Democratică Maghiară din România

Legislație și execuție: parlament, președinție, guvern

Formațiuni politice, politicieni

Situație economică

V.6.3. Comunicare electorală

V.6.4. Concluzii

V.7. Comunicare politică în perioada parteneriatului la actul de guvernare (1996—2000): universitate maghiară, retrocedarea proprietăților confiscate, legea de statut, nevoia reînnoirii organizației

V.7.1. Introducere

V.7.2. Indicatori calitative și cantitative (familii lexicale caracteristice și contexturile lor)

Comunicarea politică legată de U.D.M.R.

Imaginea inamicului, proteste de tip etnic

Relații maghiaro—române, maghiaro—maghiare, perspective euroatlantice

Comunicarea legată de guvern

Termeni economici

Comunicarea legată de parlament

Administrație locală, consilii locale

Alte formațiuni politice și politicieni

V.7.3. Comunicare electorală

V.7.4. Concluzii

V.8. Comunicare politică în perioada ruperii unității maghiare (2000—2004)

V.8.1. Introducere

V.8.2. Indicatori calitative și cantitative (familii lexicale caracteristice și contexturile lor)

Activități politice

Rolul presei

Promovări de drepturi și rupere de unitate în cadrul comunității maghiare

Imaginea inamicului

Guvernare și perspective euroatlantice

Termeni economici

Imaginea președintelui

Comunicare parlamentară

Alte formațiuni politice

Administrație locală

V.8.3. Comunicare electorală

V.8.4. Concluzii

Rezumat

Concluzii finale

Bibliografie

Anexe

2. CUVINTE CHEIE: comunicare politică, presa maghiară din România, comunicare electorală, familii lexicale în presa maghiară, schimbarea limbajului politic, analiză de presă, presa comunistă, presa perioadei de tranziție, P.C.R., U.D.M.R.

3. SCURTĂ SINTEZĂ A TEZEI

În România postdecembristă au apărut transformări atât la nivelul vieții publice, cât și în sfera limbii și a culturii. Aceste schimbări s-au simțit și în cadrul minorității maghiare. Disertația și-a propus prezentarea și analiza schimbărilor la nivel lexical și gramatical apărute în comunicarea politică maghiară din România în perioada 1989—2004. Baza de date a fost alcătuită din titlurile apărute în două cotidiane, una centrală și o alta regională (*Romániai Magyar Szó, Háromszék*) pe parcursul perioadei analizate. Ca metode de cercetare s-au folosit analiza de conținut, respectiv analiza de discurs. Datele au fost prelucrate cu ajutorul programului *Atlas.ti.6.2*, acestea urmând a fi grupate și analizate din punct de vedere cantitativ și calitativ pe perioadele diferitelor mandate de guvernări. S-au identificat și s-au analizat caracteristicile comunicării politice și electorale maghiare din perioada amintită.

4. SINTEZELE CAPITOLELOR PRINCIPALE

Tema centrală a disertației constituie identificarea și analiza schimbărilor lexicale și gramaticale în comunicarea politică maghiară din România în perioada 1989–2004 pe baza titlurilor apărute în două cotidiane (*Előre, apoi Romániai Magyar Szó, Megyei Tükör, apoi Háromszék*).

Scopul lucrării a fost depistarea fondului limbajului politico-publice folosit în presa maghiară din România, respectiv schimbarea acestuia în decurs de 15 ani, identificarea și analiza noului tip de comunicare politică. Analiza pornește cu anul schimbării regimului de stat (1989) și cuprinde cinci mandate de guvernare (1989—2004). 1989 este un an de referință datorită faptului că acea perioadă se caracterizează prin cea mai agresivă politică referitoare la limbă și presă, presa scrisă fiind marcată de toate caracteristicile lingvistice și politice a regimului totalitar. La sfârșitul anului, respectiv la începuturile anilor '90 apar și pot fi analizate primele elemente din comunicarea politică transformată, apoi, cu trecerea anilor se schimbă limbajul politic și public maghiar, ca și lexicul folosit împreună cu structurile gramaticale. Se acordă o importanță majoră anilor electorali, care se evidențiază prin sloganurile apărute în presă.

Disertația pornește de la ipoteza inițială conform căreia transformările politice din 1989 au rezultat schimbări majore și din punct de vedere al limbajului și a comunicării politice, dar aceste forme noi nu au fost încă capabile de o cristalizare și o unificare. Se pot formula următoarele ipoteze:

- din transformările politico-sociale a rezultat un nou limbaj și discurs pe mai multe niveluri (lexicologic, sintactic, a comunicării politice);
- până în anul 2004 nu se poate vorbi de un limbaj politico-administrativ unitar, standard și normativ;
- în cadrul comunicării politice și electorale se pot identifica mecanisme care provin din era dispărută;
- mesaje politice apărute în presa scrisă arată o diversificare.

S-au formulat următoarele scopuri a analizei:

- identificarea caracteristicilor limbajului presei scrise din cele două perioade;
- identificarea acelor expresii politico-administrative care au dispărut împreună cu era comunistă, respectiv a termenelor care s-au modificat;
- prezentarea într-un mod sistematic a expresiilor apărute împreună cu noul regim;
- analiza limbajului presei scrise pe o perioadă de 16 ani;
- identificarea și analiza caracteristicilor comunicării electorale maghiare din România;
- analiza multidimensională a discursului politic transformat.

Disertația este structurată în cinci capitole majore. În primele două capitole sunt prezentate acele teorii care se referă la procesul comunicării (vezi Schramm 1963, Kunczik 1998, Weber 1964 etc.) și a comunicării de masă (vezi McQuail 1999, Lasswell 1927 etc.), a propagandei (vezi Lazarsfeld 1948, McQuail 2003 etc.) respectiv a comunicării politice (vezi Mazzoleni 2002, Gerstlé 2002, Norris 2001, McNair 2003 etc.), capitolul III. se ocupă de limba și limbajul folosit în politică (vezi Mazzoleni 2002, Edelman 1976, Szabó 2003 etc.).

Capitolul IV. este dedicată metodologiei de cercetare. Fiind vorba de o lucrare cu o viziune interdisciplinară, analiza prezintă câteva dificultăți. Comunicarea politică nu poate fi abordată unidirecțional, totodată există riscul ca reprezentanții altor științe, de exemplu științe politice, media, științe ale comunicării, lingviști etc. să considere că analiza este incompletă.

Cei 16 ani studiați se leagă de două forme statale cu totul și cu totul diferite, respectiv de cinci cicluri guvernamentale diferite. Acest lucru îngreunează studierea propusă a

fenomenelor, iar dacă luăm în considerare și faptul că nu este vorba doar despre o analiză efectuată pe plan național, ci despre una care se referă la context maghiar din România, problema devine și mai vastă. Trebuie urmărite simultan mesajele aparținând comunicării politice „române” tradusă în limba maghiară cu comunicarea maghiară a politicianului de etnie maghiară din România. Este important de urmărit evoluția legăturilor dintre sfera politică și mass-media. Necesită o atenție sporită schimbarea de stil în ceea ce privește limbajului presei scrise. O altă problemă apare în modul de prelucrare și analiză a bazei de date din punct de vedere cantitativ, fiind vorba de mii de ziare. Această cantitate nu mi-a permis o interpretare vastă a fiecărui articol, m-am rezumat în special la analiza titlurilor.

Studiul se bazează pe metodele lexicologiei, a analizei de conținut (*content analysis*) și a analizei de discurs (*discourse analysis*). Acestea din urmă sunt metode care se completează excelent unul pe altul.

S-a pus un accent semnificativ pe prezentarea conflictelor politice apărute în presă. Am fost curios dacă s-a putut cristaliza după revoluție un limbaj politico-administrativ unitar cunoscut și folosit de etnicii maghiari din România.

În cadrul analizei cantitative s-a concentrat și asupra numerelor articolelor apărute în cotidiene și la numărul cuvintelor care apar în titluri.

Baza de date se compune din circa 2600 de pagini (cca. 3 milioane de caractere). Această mărime a cauzat dificultăți, însă cu ajutorul software-ului pentru analize de conținut „Atlas.ti 6.2” s-a putut efectua categorizarea cantitativă a sintagmelor și morfemelor, organizarea acestora în diferitele familii de cuvinte, câmpuri lexicale. Titlurilor din baza de date le-am distribuit și coduri secundare în acele cazuri când acestea nu erau destul de explicite, dar se simțea sensul – ex. Întâlnire cu premierul Ungariei (= *Markó Béla, U.D.M.R.* – din articol reiese, că președintele U.D.M.R. s-a întâlnit cu premierul Ungariei).

Cea mai importantă parte a lucrării, capitolul V., intitulat „Schimbări în limbajului comunicării politice scrise în era socialistă și cea de tranziție din România. Analiză de presă (1989—2004)” conține de fapt rezultatele analizei.

Subcapitolul V.1. prezintă rezultatele preliminare a analizei, rezultate publicate în 2007 (Kozma 2007c).

În subcapitolul V.2. se face o sinteză a presei maghiare scrise din România, unde se constată că pe când în 1989 existau pe plan național un număr de 28 de ziare, numărul acestora a crescut semnificativ, atingând în 1995 cota de 311. Cercetătorul Magyari Tivadar distinge 7 caracteristici referitoare la jurnalistul maghiar din România: 1. consideră important obiectivitatea; 2. insistă asupra libertății politice; 3. consideră libertatea presei ca valoare; 4.

este profesional; 5. este literaturizat; 6. este comercial; 7. reprezintă un discurs media aparte: discurs afirmativ și neuroză minoritară (Magyari 2000).

Subcapitolul V.3. prezintă baza de dată analizată care începe cu ziarele din ianuarie 1989 și se termină la sfârșitul anului 2004 după cum urmează:

Ciclu guvernamental	Perioadă	Număr de ziare analizate				Total
		Előre	Megyei Tükör	RMSZ	Háromszék	
1989	3.01.1989–21.12.1989	283	301	0	0	584
1990–1992	23.12.1989–26.09.1992	0	0	690	682	1372
1992–1996	29.09.1992–2.11.1996	0	0	1050	1101	2151
1996–2000	4.11.1996–25.11.2000	0	0	1222	1214	2436
2000–2004	27.11.2000–31.12.2004	0	0	1225	1227	2452
Total		283	301	4187	4224	8995

În următoarele subcapitole se face analiza și se prezintă rezultatele referitoare la schimbările și caracteristicile din cele 5 cicluri guvernamentale.

Subcapitolul V.4., intitulat „*Comunicare politică în presa socialistă (1989): „Unitate de nezdruncinat a întregului nostru popor în jurul Partidului și a Statului...”* prezintă următoarele concluzii: comunicarea politică din anul studiat are exclusiv scopuri propagandistice. Presa funcționează direct sau indirect ca canal de transmitere a mesajelor celor aflați la putere. Alegerea temelor se face în funcție de așteptările puterii, fapt demonstrat de cantitatea imensă a articolelor cu conținut ideologic. Cultul personal puternic în jurul conducătorului, numărul atributelor pozitive și a exagerărilor este o altă caracteristică a presei din 1989. Titlurile analizate sunt neclare, se folosește limbajul de lemn. Discursul e neclar, prea general. De foarte multe ori titlurile se compun din propoziții imperative de tip slogan. Sunt prezentate foarte multe rapoarte de muncă. Prezentarea sărbătorilor au un rol important în presă. Nu se poate vorbi explicit de comunicare electorală, mesajele prezentate în timpul „alegerilor” nu diferă de frazele de tip propagandistic apărute în decursul anului. Cele mai des întâlnite cuvinte, câmpuri semantice sunt: *Ceaușescu, tovarăș, partid (P.C.R.), muncă, unitate, solidaritate, plan, performanță, congres, secretar* etc.

În subcapitolul V.5. se analizează perioada de tranziție (1990–1992). Intitulat „*Comunicare politică în perioada de tranziție (1990–1992): proteste, luări de poziții, unitate maghiară*”, acest capitol ajunge la concluzia că, comunicarea politică din presa postdecembristă se schimbă radical atât din punctul de vedere al tehnicilor redactării titlurilor, cât și a diversificării temelor de articole aparținătoare domeniului politic. Titlurile, deși mai stilizate încă arată spre trecut prin folosirea intensă a verbelor de plural, pers. I. Foarte multe

articole se ocupă cu elita politică maghiară și organizația acesteia (U.D.M.R.). Acțiunile politice sunt prezentate într-o perspectivă exclusiv maghiară. Nu se poate delimita clar entitatea emițătorilor de mesaje (presă sau politic). Ca mesaje directe apar foarte multe anunțuri, luări de poziții din partea U.D.M.R.-ului, uniune ce apare ca singura formațiune maghiară din România care poate asigura unitatea. Din punct de vedere al formei și a conținutului acest mesaj ne amintește de discursul comunist „*unitate de nezdruncinat a întregului nostru popor în jurul Partidului*”. Maghiarii din România sunt prezentați ca victime colective a deciziilor politice. Ca temă nouă apare prezentarea reală a datelor economice. Se arată un interes real față de activitățile din parlament și guvern din partea presei, dar și o distanțiere față de politicienii români, respectiv partidele românești. Presa maghiară din România asigură spații foarte mari U.D.M.R.-ului pentru prezentarea materialelor electorale. Se constată în continuare folosirea intensă a pluralului în pers. I., devin constanți termenii *noi, unitate, împreună*. Presa maghiară din România nu este obiectivă, comunicarea politică este unidirecțională și subiectivă. Cele mai des întâlnite cuvinte, câmpuri semantice: *parlament, mesaje directe din partea U.D.M.R.-ului, U.D.M.R., lege, administrație, consiliu, guvern, atac*.

În subcapitolul V.6., intitulat „*Comunicare politică în perioada de opoziție: (1992—1996): consolidare organizațională, promovări de drepturi, tratat bilateral*” am ajuns la concluzia, că în perioada analizată începe să se consolideze limbajul politico-administrativ. U.D.M.R.-ul este formațiunea care dă în continuare cadrul comunicării politice, temele *maghiare* apar în contextul organizației. Presa maghiară polemizează destul de des cu acei politicieni români, care sunt considerați inamicii maghiarilor din România (ex. G. Funar). Consolidarea structurală a U.D.M.R.-ului aduce mai multe știri referitoare la organizația maghiară. Începând cu anul 1993 organizația maghiară trimite o sumedenie de comunicate de presă, acestea apărând de cele mai multe ori nemodificate. Este interesant faptul, că conflictele din interiorul formațiunii nu-și găsesc spațiu în presa scrisă. O temă intens abordată este situația economică dezastruoasă. Ca concept nou apare termenul de *autonomie*, ceea ce va tematiza intens presa maghiară din România. Relațiile bilaterale româno-maghiare apar ca o temă des abordată, mai ales datorită negocierilor legate de semnarea tratatului bilateral dintre cele două țări. Se intensifică prezentarea relațiilor maghiaro-maghiare, politicienii din Ungaria apărând din ce în ce mai des în cotidienele maghiare din România. Comunicarea electorală este caracterizată și în această perioadă de *unitatea* în jurul U.D.M.R.-ului. Cele mai des întâlnite cuvinte, câmpuri semantice: *U.D.M.R., parlament, tratat bilateral, Markó B. Funar G., autonomie, legea învățământului, privatiza(re)*.

Subcapitolul V.7. analizează din punctul de vedere al comunicării politice perioada de guvernare a U.D.M.R.-ului (*Comunicare politică în perioada parteneriatului la actul de guvernare (1996—2000): universitate maghiară, retrocedarea proprietăților confiscate, legea de statut, nevoia reînnoirii organizației*). Se constată o îmbogățire lexicală a comunicării politice. Numărul aparițiilor numelui formațiunii maghiare U.D.M.R. tinde să ajungă cotele atinse de P.C.R. în anul 1989. E primul mandat în care apar critici interioare la adresa formațiunii mai ales din partea diferitelor platforme politice, respectiv din partea episcopului Tőkés László. Presa dă dovadă de obiectivitate în această temă. Apar noi cerințe minoritare: universitate maghiară, autonomie, retrocedarea proprietăților comunității. Politicienii de etnie maghiară care participă în mod direct la actul de guvernare au o imagine clar pozitivă spre deosebire de politicienii români. Articolele cu teme economice apar într-un număr foarte mare. În comunicarea electorală se poate constata în continuare o sprijinire puternică a U.D.M.R.-ului. Cuvinte des folosite: *U.D.M.R., guvern, economie, parlament, protest, universitate maghiară, Markó B., E. Constantinescu, G. Funar* etc.

Subcapitolul V.8., intitulat „*Comunicare politică în perioada ruperii unității maghiare (2000—2004)*” analizează vast perioada mai sus amintită ajungând la concluzia că s-a dezvoltat numeric lexicul comunicării politice. Se constată o atitudine contrară a ziarelor analizate față de ruperea unității maghiare. U.D.M.R.-ul își pierde imaginea până acum clar pozitivă. Pare să dispară retorica *unității*, acesta fiind substituită de *parteneriat*. Apar multe polemici referitoare și la relațiile maghiaro—maghiare. Comunicarea electorală devine mult mai intensivă, cele două formații maghiare din România ajung la atacuri reciproce în presă. Cuvinte și câmpuri semantice des folosite: *U.D.M.R., guvern, drept minoritar, maghiar—maghiar, acțiuni politice, parlament, autonomie, dezvoltare regională, Markó B.*

Disertația se termină cu un rezumat și cu formularea concluziilor finale.

Ipoteza conform căreia transformările politice din 1989 au rezultat schimbări majore și din punct de vedere al limbajului și a discursului politic, s-a adevărit. Trebuie să remarc, că în domeniul miturilor se pot identifica câteva paralele cu miturile prezente în „Epoca de aur”.

Ipoteza a doua, conform căreia până în anul 2004 nu se poate vorbi de un limbaj politico-administrativ unitar, standard și normativ s-a adevărit doar în parte. Nu se poate vorbi de un limbaj unitar, deși aceasta e pe cale de unificare, nu există standarde și normative. Acest fapt poate fi demonstrat și prin folosirea denumirilor de instituții și a traducerilor documentelor oficiale (ex. autoguvernare = consiliu local, consiliu județean, primărie).

Ipoteza a treia, conform căreia în cadrul comunicării politice și electorale se pot identifica mecanisme care provin din era dispărută s-a adeverit. Aceasta poate fi dovedită prin frecvența apariției numelor U.D.M.R., Markó Béla, respectiv a folosirii verbelor plurale, pers. I. și a articolelor referitoare la conceptul de *unitate*.

Referitor la ipoteza a patra (mesajele politice apărute în presa scrisă arată o diversificare) putem afirma, că aceasta se adevărește prin datele cantitative prezentate în lucrare.

5. PUBLICAȚII PROPRII DIN TEMA TEZEI

KOZMA Csaba–CZIPRIÁN K. Loránd 2005: *Kommunikációs folyamatok a közigazgatásban*.

[Procese comunicaționale în administrație] M. Ciuc – Sf. Gheorghe, Ed. Státus

KOZMA Csaba 2006: A közéleti szereplés siker(telenség)ének kulcsa: a propaganda és a politikai reklám. [Cheia (in)succesului în viața publică: propaganda și reclama politică] In: *Pro Scientia Administrativa 2006. Studii în domeniul administrației publice*. Editura Accent. 145–155.

KOZMA Csaba 2007a: A politikai kommunikáció nyelvi kérdései. [Bazele lingvistice ale comunicării politice] In Botházi Mária (ed.): *Baze teoretice, încercări de definiții. Conferința doctoranzilor jurnaliști, Cluj-Napoca, 9. decembrie 2006*. Asociația „Médea” – Művelődés, Cluj-Napoca, 2007. 135–142.

KOZMA Csaba 2007b: Romániai magyar nyelvű közigazgatás és közigazgatási nyelvhasználat. [Administrație publică în limba maghiară în România și folosirea limbajului administrației] In: *Korunk 2007/6 (Administrație publică, reformă)*

KOZMA Csaba 2007c: A politikai kommunikáció nyelvhasználatának változása 1989–2004 között. [Transformări lexicale în comunicarea politică între anii 1989–2004] In: Cziprián-Kovács L.–Kozma Cs. (ed.): *Háromszékiek Háromszékről. Studii de științe sociale*. Sf. Gheorghe–M. Ciuc, Ed. Státus, 168–183.

KOZMA Csaba 2007d: Közös érdek, közös cél – más megközelítés? A 2004-es választási kampány konfliktusainak tanulságai Székelyföldön. [Interes comun, scopuri comune

– alte abordări? Concluzii ale conflictului electorale din 2004 în Ținutul Secuiesc] In: *Pro Scientia Administrativa. . Studii în domeniul administrației publice 2007*. Miercurea Ciuc – Sfântu Gheorghe, Ed. Státus. 68–75.

KOZMA Csaba 2008a: Az írott politikai kommunikáció nyelvhasználatának változása 1989–2004 között. [Transformări lexicale în cadrul comunicării politice scrise în perioada 1989–2004] In: Botházi Mária (ed.): *Studii de caz. A III-a conferință a doctoranzilor jurnaliști, Cluj-Napoca, 8. decembrie 2007*. Cluj-Napoca, Asociația „Médea” – Művelődés. 7–37.

KOZMA Csaba 2008b: Közigazgatás és kommunikáció. [Administrație și comunicare] In: *ME-dok 2008/4*. 80–82.

KOZMA Csaba 2008c: A romániai magyar közigazgatási nyelvhasználat problémái. [Probleme lingvistice a folosirii limbii maghiare în limbajul administrativ din România] In: Botházi Mária (ed.): *Media și cultură A IV-a conferință a doctoranzilor jurnaliști, Cluj-Napoca, 24. mai 2008*. Cluj-Napoca, Asociația „Médea” – Művelődés. 135–142.

KOZMA Csaba 2009a: Média – politika – tudomány. [Media – politică – știință] In: *ME-dok 2009/1*. 75–80.

KOZMA Csaba 2009b: Politikai kommunikáció és közigazgatási nyelvezet a kommunizmus utolsó időszakában. Sajtóvizsgálat. [Comunicare politică și limbaj administrativ la sfârșitul perioadei comuniste. Analiză de presă] In: Cziprián–Kovács Loránd–Kozma Csaba (ed.): *Pro Scientia Administrativa. Studii administrative*. M. Ciuc–Sf. Gheorghe, Ed. Státus. 73–79.

6. BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Agabrian, Mircea** (2006): *Analiza de conținut*. Iași, Polirom
- Albert, Pierre** (2002): *Istoria preseii*. Iași, Institutul European
- Andok Mónika** (2001): A sajtóhírek a tudományos diskurzusban. In: Békési Imre–Petőfi S. János–Vass László (szerk.): *Szemiotikai szövegtan 14*. Szeged, JGYTF Kiadó. 109–137
- Bajomi-Lázár Péter** (1999): Egyensúly a médiában. In: *Élet és Irodalom XLIII. évf., 1999/29*
- Bajomi-Lázár Péter** (2005): A politika mediatisálódása és a média politizálódása. In: *Médiakutató, tavasz*
- Bajomi-Lázár Péter** (2006): *Manipulál-e a média?* In: *Médiakutató, nyár*
- Balázs Géza** (2001): *Magyar nyelvstratégia*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia
- Beciu, Camelia** (2000): *Politica discursivă*. Iași, Polirom
- Belinszki Eszter** (2000): A kritikai kultúrákutató a médiakutató gyakorlatában. In: *Médiakutató, ősz*
- Benczédi József** (2000): *Sajtónyelv*. Budapest, Sajtóház Kiadó
- Benő Attila** (2003): Kölcsönszóhasználat, nyelvi környezet. In: Péntek János–Benő Attila: *Nyelvi kapcsolatok, nyelvi dominanciák az erdélyi régióban*. Kolozsvár, AESZ, 116–121.
- Berelson, Bernard** (1952): *Content Analysis in Communication Research*. Glencoe, Free Press
- Berelson, Bernard** (1959): Content Analysis. In Lindsey (ed.): *Handbook of Social Psychology*. London, Reading. 488–518.
- Betea, Lavinia** (2009): „Limba de lemn” – de la Ceaușescu la Ion Iliescu. In: Rad, Ilie (coord.): *Limba de lemn în presă*. București, Tritonic. 179–187.
- Biró A. Zoltán** (1998b): Centralizált hatalmi beszédmód. Szempontok a szocialista médiaszerkezetek pragmatikai szintjeinek elemzéséhez. In: Bodó Julianna (szerk.): *Fényes tegnapunk. Tanulmányok a szocializmus korszakáról*. Csíkszereda, Pro-Print
- Bodó Barna** (2008): Politikai kommunikáció – média – médiapolitika. In: *Me-dok 2008/4*
- Chaffe, Steven** (1975): *Political Communication*. London, Ed. Sage
- Chelcea, Septimiu** (2004): *Metodologia cercetării sociologice. Metode calitative și cantitative*. București, Editura Economică
- Courtois, Stéphane** (coord.) (2007): *Dicționarul comunismului*. Iași, Polirom

- Culic, Irina** (2004): *Metode avansate în cercetarea socială. Analiza multivariată de interdependență*. Iași, Polirom
- Curran, J.–Gurevitch, M.–Wodlacott J. (ed.)** (1977): *Mass Communication and Society*. London, Edward Arnold
- Cseke Péter** (2003): A kisebbségi sajtónyilvánosság korlátozása Romániában (1919—1989). In: *Paradigmaváltó erdélyi törekvések*. Kolozsvár, Kriterion. 234—255.
- Deme László** (1981): Közigazgatási szövegek szerkezeti mutatói. In: *Magyar Nyelvőr*, 2. sz. 145—155.
- D. Lőrincz József** (2004): *Az átmenet közéleti értékei a mindennapi életben*. Csíkszereda, Pro-Print
- Edelman, Murray** (1976): *The Symbolic Uses of Politics*. Champaign, University of Illinois Press
- Edelman, Murray** (1999): *Politica și utilizarea simbolurilor*. Iași, Polirom
- Fairclough, Norman** (1989): *Language and Power*. London—New York, Longman
- Fazakas Emese** (szerk. 1997): *A napilapok nyelvéről*. Kolozsvár, AESZ-füzetek
- Felecan, Nicolae** (2009): „Limba de lemn” în lucrări lexicografice. In: Rad, Ilie (coord.): *Limba de lemn în presă*. București, Tritonic. 93—100.
- Flichy, Patrice** (1999): *O istorie a comunicării moderne*. Iași, Polirom
- Fricz T.–Karsai G.–Pap E.** (1992): *A rendszerváltás szótára*. Budapest, Móra Ferenc Könyvkiadó
- Gerbner, George** (2000): *A média rejtett üzenete*. Budapest, Osiris
- Gerstlé, Jacques** (2002): *Comunicarea politică*. Iași, Institutul European
- Girardet, Raoul** (1997): *Mituri și mitologii politice*. Iași, Institutul European
- Gröblacher, Alex** (2004): *Comunicare politică. O abordare practică*. București: Fundația Konrad Adenauer
- Györffy Gábor** (2009): Rituális elemek a romániai államszocialista sajtópropagandában. In: *Médiakutató, nyár*
- Hegedűs István** (2004): Politikai kommunikáció Magyarországon. In: *Médiakutató*
- Jakusné Harmos Éva** (2005): A kereskedelmi és a politikai propaganda nyelvi eszközei. In: *Magyar Nyelvőr* 129/4. 419—436.
- Keeble, Richard** (coord.) ([2005] 2009): *Presa scrisă. O introducere critică*. Iași, Polirom
- Kiss Balázs** (2006): Missziótól marketingig. Fejezetek a propaganda elmélet-történetéből. *Médiakutató, tavasz*
- Körösényi András** (1997): Politikai kultúra Magyarországon. In: *Szociológiai Figyelő 1997*

- Kumin Ferenc** (2005): Gondolatok média és politikai kommunikáció kölcsönhatásáról. In: *Politikatudományi Szemle* 1. sz. 105—124.
- Kunczik, Michael** (2001): A demokratikus újságírás. In: *Médiakutató, nyár*
- Lasswell, Harold D.** (1941): *The Technique of Symbol Analysis (Content Analysis)*. Experimental Division for the Study of War-Time Communications, Library of Congress
- Lasswell, Harold D.** ([1949] 2000): A hatalom nyelve. In: Szabó Márton–Kiss Balázs–Boda Zsolt (szerk.): *Szövegváltozatok a politikára. Nyelv, szimbólum, retorika, diskurzus*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó
- Lazarsfeld, P. F. & Berelson, B. & Gaudet, H.** (1948): *The People's Choice*. Columbia University Press
- Lochard, G.–Boyer, H.** (1998): *Comunicarea mediatică*. Iași, Institutul European
- Magyari Tivadar** (2000): A romániai magyar média. In: *Médiakutató, ősz*
- Mazzoleni, Gianpietro** (2002): *Politikai kommunikáció*. Budapest, Osiris
- McNair, Brian** ([2003] 2007): *Introducere în comunicarea politică*. Iași, Polirom
- McQuail, Denis** (s. a.): *Communication*. Harlow, Essex, Addison Wesley Longman
- McQuail, Denis** (2003): *A tömegkommunikáció elmélete*. Budapest, Osiris
- Milca, Mihai** (1981): *Propaganda politică (concept și realitate în capitalismul contemporan)*. București, Editura Politică
- Nimmo, D. D.–Sanders, K. R.** (1981): *Handbook of Political Communication*. Beverly Hills, Sage
- Norris, Pippa** (2001): *Angyali kör? A politikai kommunikáció hatása a poszt-indusztriális demokráciákra*. In: *Médiakutató, ősz*
- Papp Z. Attila** (2004): A romániai magyar újságíró-társadalom. *Médiakutató, tél*
- Papp Z. Attila** (2005): *Keretizmus. A romániai magyar sajtónyilvánosság a kilencvenes években*. Csíkszereda, Soros Oktatási Központ
- Patterson, T. A.** (1980): *The Mass Media Election. How the Americans Choose their President*. New York, Praeger
- Pease, A.–Gardner, A.** (1994): *Limbajul vorbirii*. Bucuresti, Polimark
- Péntek János** (2003a): A kisebbségi magyar nyelv helyzete, állapota és esélyei. In: Péntek János–Benő Attila: *Nyelvi kapcsolatok, nyelvi dominanciák az erdélyi régióban*. Kolozsvár, AESZ. 9–24.

- Péntek János** (2003b): Ezredfordulós esélyek és veszélyek anyanyelvünk használatában. In: Péntek János–Benő Attila: *Nyelvi kapcsolatok, nyelvi dominanciák az erdélyi régióban*. Kolozsvár, AESZ. 24–32.
- Rad, Ilie** (2009): Limba de lemn în telegramele trimise lui Nicolae Ceaușescu. In: Rad, Ilie (coord.): *Limba de lemn în presă*. București, Tritonic. 241—262.
- Roșca, Luminița** (2006): *Mecanisme ale propagandei în discursul de informare. Presa românească în perioada 1985–1995*. Iași, Polirom
- Rosengres, Karl Erik** (2006): *Kommunikáció*. Második, javított kiadás. Budapest, Typotex
- Roventă-Frumușani, Daniela** (2005): *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*. București, Tritonic
- Roșca, Luminița** (2006): *Mecanisme ale propagandei în discursul de informare. Presa românească în perioada 1985–1995*. Iași, Polirom
- Roșca, Luminița** (2007): Mecanisme de construcție mediatică. In: Rad, Ilie (coord.): *Stil și limbaj în mass-media din România*. Iași, Polirom. 299—320.
- Rusu-Pășărin, Gabriela** (szerk.) (2010): *Presa locală și regională românească în context european. Studii și cercetări de istorie a presei.*, Pitești, Ed. Independența Economică
- Silverman, David** ([2001] 2004): *Interpretarea datelor calitative. Metode de analiză a comunicării, textului și interacțiunii*. Iași, Polirom
- Silverstone, Roger** ([1999] 2008): *Miért van szükség a média tanulmányozására?* Budapest, Akadémiai Kiadó
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana** (2009): Spectacolul politic – un clișeu al noii limbi de lemn? In: Rad, Ilie (coord.): *Limba de lemn în presă*. București, Tritonic. 306—327.
- Szabó Márton–Kiss Balázs–Boda Zsolt** (szerk.) (2000): *Szövegváltozatok a politikára: nyelv, szimbólum, retorika, diskurzus*. Budapest, Universitas-Nemzeti Tankönyvkiadó
- Szabó Márton** (2003): *A diskurzív politikatudomány alapjai. Elméletek és elemzések*. Budapest, L'Harmattan Kiadó
- Szilágyi N. Sándor** (2004): *Elmélet és módszer a nyelvészetben*. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület
- Slama-Cazacu, Tatiana** (2009): Limba de lemn – sinteză, retrospectivă și constatarea vitalității acestui parazit al limbii române. In: Rad, Ilie (coord.): *Limba de lemn în presă*. București, Tritonic. 13—75.

- Talaşman Chiorean, Claudia** (2008): *Miturile politice și România literară (1980—2000)*. Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință
- Thoveron, Gabriel** (1996): *Comunicarea politică azi*. București, Antet
- Trencsényi Balázs** (2007): *A politika nyelvei. Eszmetörténeti tanulmányok*. Budapest, Argumentum Kiadó
- Veress Emőd** (2005): Nyelvi jogok a román közigazgatásban: eredmények és problémák. In: Péntek János–Benő Attila (szerk.): *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat.*, Kolozsvár, Anyanyelvpolitika Erdélyi Szövetsége Kiadó. 126–135.
- Vintilă-Rădulescu, Ioana** (2009): Limba presei românești de azi – o limbă de lemn? In: Rad, Ilie (coord.): *Limba de lemn în presă*. București, Tritonic. 328—342.
- Watzlawick, P.–Beavin, J. H. – Jackson, D. D.** (1967): *Pragmatics of Human Communication. A Study of Interactional Patterns, Pathologies, and Paradoxes*. New York, Norton & Company
- Weber, Max** (1964): Összegyűjtött tanulmányok a tudománytanról. In: Balogh József (szerk.): *Modern polgári szociológia. Szöveggyűjtemény. 1. kötet*. Budapest, Tankönyvkiadó. 85—136.
- Weber, Max** (1989): *A politika mint hivatás*. Budapest, Medvetánc Füzetek, ELTE, MKKE, Művelődéskutató Intézet
- Zsigmond Győző** (1992): Sajtónyelvünk a politikai változások tükrében. In: *Korunk* 7.